

MUSEUM

NOORDFLANK

in

DE

DORDRECHT

WILK

Een project door:

DORDRECHTS
MUSEUM

Museum in de Wijk

Noordflank | Dordrecht

MUSEUM IN DE WIJK

NOORDFLANK

Dordrecht

Voorwoord

Mijn naam is *Ria*. Sinds 2,5 jaar ben ik actief in de wijk de Noordflank, voornamelijk vanuit Wijkpunt de Eendracht, de huiskamer van Buurtwerk Dordrecht. Ik woon al jaren aan de Noordendijk, boven de Eendracht, maar ik was nooit iemand die echt op de voorgrond trad – die rol was meer weggelegd voor mijn man. Sinds ik betrokken ben geraakt bij verschillende groepen in het buurthuis, zijn mijn taken echter langzaam gegroeid. Inmiddels ben ik sleutelbeheerder van het pand en krijg ik regelmatig mensen aan de deur die iets willen organiseren in de Eendracht.

Ik heb enorm genoten van het *Museum in de Wijk*-project. Ik heb niet zoveel met kunst en was nog nooit in het Dordrechts Museum geweest. Ik wist niet dat het zo groot en mooi was! Het is niet alleen indrukwekkend om de kunst te zien, maar het schept ook gezelligheid; je kunt erover praten en ervaringen delen met anderen. Een van mijn mooiste herinneringen was het schilderij dat ik het mooiste vond. Het raakte me direct, omdat het me sterk deed denken aan mijn moeder. Ik werd er gewoon naar toegetrokken, alsof het schilderij iets in mij aanraakte. Kunst biedt de mogelijkheid om een beeld te krijgen van hoe het leven er vroeger uitzag, maar ook van de verschillen tussen mensen uit verschillende landen. Zo was er bijvoorbeeld een schilderij van een vluchting. Dat zette me echt even stil bij bepaalde dingen.

Kunst kan allerlei emoties oproepen: het kan een dierbare herinnering aan iemand waar je van gehouden hebt weer tot leven brengen, of een bepaald gevoel herbeleven. Het kan je ook juist een heel nieuwe ervaring geven. Daarnaast heb ik ook genoten van de workshops. Ik had nooit gedacht dat ik nog zo creatief bezig zou zijn! Het doet me goed om leuke dingen te doen, zoals samen ontbijten of iets gaan drinken met de groep uit het buurthuis. Maar vooral de mooie gesprekken en het van elkaar leren, dat maakt het *Museum in de Wijk*-project zo waardevol. Het zorgt ervoor dat mensen echt met elkaar in verbinding komen. Dat is iets wat ik enorm waardeer.

Ria

WAARDE —
VOL OF
WAAR-
DELOOS

Introductie

Kunst is om verschillende redenen fascinerend, maar voor veel mensen is één aspect vaak het meest intrigerend: de waarde. Waarom hangt een bepaald kunstwerk in een museum of wordt het voor miljoenen verkocht? De prijs van een kunstwerk wordt door diverse factoren bepaald, en dat maakt het onderwerp des te boeiender.

Het Dordrechts Museum herbergt een collectie vol waardevolle kunstwerken en objecten. De waarde hiervan kan op meerdere manieren worden bekeken. Natuurlijk is er de financiële waarde, maar dat is lang niet alles. Kunstwerken hebben vaak een diepere betekenis: ze leggen een gedachte, een boodschap, of een momentopname vast. Soms gebeurt dit in opdracht, maar vaak ook omdat de kunstenaar zelf een bepaald moment belangrijk genoeg vond om te vereeuwigen.

Daarnaast bestaat er een persoonlijke waarde, die niet in geld is uit te drukken. Denk aan een jeugdtekening van je kind of een dierbaar familie-erfstuk. Voorwerpen die voor jou onschatbaar zijn, kunnen voor een ander misschien weinig betekenis hebben. Waarde is dus iets persoonlijks en subjectiefs. Juist dit soort vragen en meningen zijn het onderzoeken waard.

Rondleiding

In het Dordrechts Museum zijn wijkbewoners van de Noordflank en Lijnbaan met elkaar en een museumrondleider op zoek gegaan naar deze verschillende waardes. Tijdens de rondleiding hebben zij kennis gemaakt met schilderijen uit de vaste collectie van het Dordrechts Museum. Sommige schilderijen werden door de groep vanzelfsprekend als ontzettend waardevol beschouwt. De leeftijd van het schilderij, een bekende schilder of een bijzonder verhaal over het kunstwerk zorgde ervoor dat het schilderij voor hen ook waarde kreeg. Soms werd een schilderij juist waardevol omdat het hen aan iemand deed denken, zoals een overleden familielid.

Natuurlijk hangen er ook schilderijen in het museum die financieel gezien ontzettend veel waard zijn, maar waar de wijkbewoners geen waarde in zagen. Een voorbeeld hiervan is een werk van Jan Schoonhoven, zie hieronder.

Jan Schoonhoven, Zonder titel, 1964 |
Dordrechts Museum, aankoop 2008

Wijkbewoners tijdens de rondleiding in het Dordrechts Museum

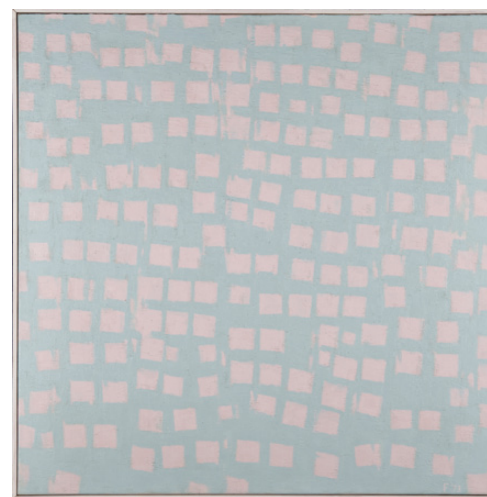
Jan Schoonhoven wordt gezien als een van de belangrijkste kunstenaars van de 20^e eeuw. Hij is een van de oprichters van de Nul-beweging. Een gezelschap van kunstenaars die zocht naar een manier om kunst te maken zonder de gedachte of emotie van de kunstenaar te laten zien. Met het kunstwerk dat hij in 1954 maakte sloeg hij volgens de bewoners de figuurlijke plank (of kartonnen plank) mis. Want wat is er nou waardevol aan een kunstwerk gemaakt van stroken aan elkaar gelijmd karton? "Onze kat zou hier goed aan kunnen krabben!" Juist dit soort vragen en meningen zijn het onderzoeken waard. Het vertelt iets over de ander, jouw wereldbeeld en over jezelf.

Willem Roelofs, *Koeien aan de waterkant bij het Gein*, 1883 | Dordrechts Museum, aankoop met steun van BankGiro Loterij en Vereniging Rembrandt, 2012

René Daniëls, Zonder titel, 1987 | Dordrechts Museum,
schenking Bedrijfsvrienden Dordrechts Museum, 2015

Edgar Fernhout, *In voorjaar*, 1963 |
Dordrechts Museum, bruikleen Rijksdienst
voor het Cultureel Erfgoed, 2014

Amjad Hashem, *Relay*, 2017 | Dordrechts Museum,
aankoop met steun van het Mondriaan Fonds, 2022

Alexandre Struys, *Jonge vrouw met kind op reis*
'Verlater', 1874 | Dordrechts Museum,
aankoop van de kunstenaar, 1874

Pieter Verelst, *Portret van een vrouw*, mogelijk
Elisabeth Kievit genaamd Biscop [overleden 1700], 1642 |
Dordrechts Museum, bruikleen Rijksdienst voor
het Cultureel Erfgoed, 2024

Jozef Israëls, *Mijmering (Ophelia)*, 1850 | Dordrechts Museum, aankoop 1975

Floris Verster, *Dode kraai*, 1907 |
Dordrechts Museum, schenking 1958

Kevin Osepa, *Altó*, 2017 | Dordrechts Museum, aankoop met steun van het Mondriaan Fonds, 2023

Willem Hussem, *Zonder titel*, 1952 | Dordrechts Museum, aankoop 1985

Willem Key, *Het laatste avondmaal*, 1560 | Dordrechts Museum, overdracht Gemeente Dordrecht, 1975

Cor de Nobel, *Hiroshima*, 1959 | Dordrechts Museum, schenking van de kunstenaar, 1990

Nicolaes Maes, *Portret van Margaretha de Geer*, 1669 | Dordrechts Museum, aankoop met steun van Vereniging Rembrandt, Bedrijfsvrienden Dordrechts Museum en een particuliere schenker uit Dordrecht, 1997

Ary Scheffer, *De herstellende moeder* | Dordrechts Museum, legaat Cornelia Marjolin-Scheffer, 1899

Kevin Osepa, *Blou Blous*, 2018 | Dordrechts Museum, aankoop met steun van het Mondriaan Fonds, 2023

Karel Appel, *Kindje, kerkje, beestje*, 1949 | Dordrechts Museum, bruikleen Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed [verzameling Van Bildenbeek], 1966

Ary Scheffer, *De terugtocht uit den Elzas*, 1824 | Dordrechts Museum, legaat Cornelia Marjolin-Scheffer, 1899

Ary Johannes Lamme, *De slag bij Mürten*, 1829 | Dordrechts Museum, legaat Cornelia Marjolin-Scheffer 1899

VERWIJER- KINGS- OPDRACHT

Zelf aan de slag

Wat zorgt ervoor dat de wijkbewoners bepaalde kunstwerken juist wel mooi vinden? En waarom vinden ze andere werken helemaal *niet* mooi? Zijn er misschien nog details te vinden in de 'minder aantrekkelijke' kunstwerken die ze wel kunnen waarderen?

Aan de hand van de kunstwerken die in het Dordrechts Museum te zien zijn hebben de bewoners een eigen werk gemaakt. Met een schaar, papier en lijm hebben ze de werken bewerkt en samengevoegd. Het lijkt nu niet meer op het originele kunstwerk maar op iets heel anders. Wat doet dat met de waardering? Is het nu extra bijzonder of het 'lelijke' opeens wel mooi?

“De dame draagt een groene tulband. Groen vind ik een aantrekkelijke kleur en daarom trok dit beeld mij aan. Naast de groene kleur trok ook de blik van de dame mij aan. Ze heeft een doordringende blik, dat intrigeerde mij. Ze kijkt alsof ze iets heeft gehoord en nu onderzoekt of er iemand is. Ik vermoed dat achter haar blik veel verhalen schuilen. Misschien is ze wel een vluchteling. De dame hangt uit het raam van een huis. Dit huis heb ik versiert met bloemen. Het doet mij namelijk denken aan huizen die ik in Griekenland heb gezien. Deze huizen waren versierd met bloemen. Omdat dit huis er sober uit ziet, heb ik deze net zoals de Griekse huizen versiert.”

↓ Sibel's eigen bewerking van Rely (2017) van Amjad Hashem.
Altá (2017) van Kevin Osepa en Koeien aan de waterkant bij het Gein (1883)
van Willem Roelofs

↑ Derya's eigen bewerking van Portret van Margaretha de Geer (1669) van Nicolaes Maes, Jonge vrouw met kind op reis 'Verlaten' (1874) van Alexandre Struys en het werk van René Daniëls zonder titel (1987)

Derya

“De oudere vrouw vond ik niet zo mooi. Ze lijkt namelijk ontzettend donker door de kleuren waarmee ze is geschilderd. Door kleuren op de dame te plakken wilde ik haar meer kleur geven.

De vrouw met het kind vind ik juist wel mooi. Haar wenkbrauwen en ogen spreken mij aan. Deze vielen mij gelijk op. Ogen vallen mij altijd op. In het Turks noem je de bescherming tegen boze ogen nazar. Dit zijn ogen vervloeken jou met de boze blik. Het zijn lelijke vieze ogen die de energie uit je lichaam trekken. De ogen van de vrouw met het kind doen dit niet.”

Willem

“In het museum zag ik een schilderij met twee jongens in de zee die aan het bidden zijn. Toen we daarna iets verder liepen, zag ik een kunstwerk van karton. Dit materiaal heb ik onder de jongens geplaatst zodat ze ergens op kunnen zitten als ze aan het bidden zijn. De jongens bidden richting een modern kunstwerk. Ik miste namelijk iets waar ze naar toe konden kijken, een soort diepte.”

↑ Willem's eigen bewerking van *Blou Blous* (2018) van Kevin Osepa, het werk van Willem Hussem zonder titel (1952) en het werk van Jan Schoonhoven zonder titel (1964)

“Af en toe heb je dat je ontzettend naar iets toe wordt getrokken. Ik had dat met het schilderij van de oude vrouw. Ze lijkt op mijn moeder. Het gezichtje en handen hebben iets liefs en fragiels. Je ziet dat ze naar haar einde gaat. Mijn moeder geloofde dat er over haar werd gewaakt en dat zij, wanneer zou sterven, naar de hemel zou gaan. Daarom heb ik boven de oude vrouw twee jonge vrouwen toegevoegd. De jonge vrouw met de ketting verbeeld het verleden en de jeugd. De liggende jonge vrouw waakt over de oude vrouw.

Als er een hemel is, dan is mijn moeder daar zeker heen gegaan. Ik had mij geen betere moeder kunnen wensen.”

↑ Ria's eigen bewerking van *Portret van Margaretha de Geer* (1969) van Nicolaes Maes, *Portret van een vrouw* (1642) van Pieter Verelst, *Mijnmering (Ophelia)* (1850) van Jozef Israëls, *Alta* (2017) van Kevin Osepa, het werk van René Daniëls zonder titel (1987) en het werk van Jan Schoonhoven zonder titel (1964)

OP BEZOEK BIJ...

Persoonlijke waarde

Iedereen heeft persoonlijke schatten in diens bezit die voor hen van onschatbare waarde zijn. Dit kan komen door het verhaal achter het voorwerp, de afbeelding, de financiële waarde of de herinnering. Welke verhalen zitten er verstopt achter de persoonlijke objecten?

Samen met een fotograaf en een tekstschrijver vanuit het SOC zijn de wijkbewoners op zoek gegaan naar deze waardevolste objecten. Persoonlijke verhalen en anekdotes zijn gedeeld en vastgelegd op papier en op de foto.

Helen

Helen toont op de foto haar doopjurkje, dat voor haar enorme sentimentele waarde heeft en inmiddels al 41 jaar oud is. Het jurkje heeft lange tijd bij een tante in Zuid-Afrika gelegen, het land waar *Helen* vandaan komt. Inmiddels heeft *Helen* al een tijdje een hele leuke partner en samen dromen ze ervan om door Zuid-Afrika te reizen. En wie weet, dit jaar wordt die droom misschien wel werkelijkheid!

Helen denkt vaak terug aan de transitie van Zuid-Afrika naar een democratisch systeem. Er zijn prachtige documentaires te vinden op social media die hierover gaan. *Helen* groeide op in en rond Pretoria en ging naar de kostschool Michalisberg, die flink ver van Pretoria af lag. Ze verbleef daar twee jaar.

Toen ze zes jaar oud was, vertrok ze op 1 april met haar vader, broer en oma per vliegtuig naar Nederland. Wat haar te wachten stond, wist ze toen nog niet.

↓ *Helen* met haar doopjurk uit 1983.

↑ Ria met een tekening van haar man.

Ria

Ria blijft niet achter bij de tijd. Ze omarmt de technologie: de telefoon, het internet, de politiek, en ze doet haar best om bij te blijven. Haar kleinkinderen helpen haar daar graag bij, wat haar jong houdt. Haar man daarentegen was meer van het analoge leven. Op zijn 72ste kreeg hij van haar een tekencursus cadeau. Het idee kwam van hemzelf, want hij had altijd al de wens om te leren tekenen. Zijn eerste werk was een tekening van een boerderij in Ridderkerk, een herinnering aan zijn jeugd, want hij groeide op op een boerderij.

Sinds het buurthuisje De Eendracht zich onder haar appartement bevindt, heeft Ria haar energie weer helemaal gevonden. Ze beheert de sleutel van het buurthuis, is gastvrouw, bedenkt nieuwe projecten en doet mee aan allerlei activiteiten.

Willem

Deze beker, oorspronkelijk bestemd voor brandewijn, stamt uit de Nederlandse ridderorde van 1870. Ik vond hem in een antiekwinkel in Noord-Brabant, waar vooral de Latijnse tekst me aansprak. De inscriptie gaat erover dat je pas weer helder bent na vier uur 's ochtends – iets dat ik heel charmant vond. Aan de achterkant ontdekte ik bovendien kleine stempeltjes, graveringen die de ambachtelijke details van het ontwerp weergeven.

De foto is genomen bij het Augustijnenhof, wat voor mij een extra symbolische waarde heeft. Dit object staat als een kroon op mijn kast, een stuk geschiedenis dat me altijd terugbrengt naar die specifieke riddertijd. Ik stel me dan zo'n groot, rijk gedekte tafel voor, compleet met grote schalen en iedereen zijn eigen glas. Dit beeld van de bourgondische stijl spreekt me enorm aan.

Ik heb meerdere objecten uit de riddertijd, maar deze beker blijft een favoriet. Wat het extra speciaal maakt, is dat verkopers in antiekwinkels soms niet weten wat ze in handen hebben. Je koopt iets voor een paar stuivers, terwijl het eigenlijk van veel grotere waarde is. Mijn liefde voor geschiedenis maakt dat ik steeds opnieuw geraakt word door dit soort vondsten.

→ Willem met zijn beker, stammend uit 1870.

↑ *Sibel* met haar betekenisvolle stenen en potjes aarde.

Sibel

Sibel is dol op mooie stenen en geeft zichzelf elke paar maanden een nieuwe steen cadeau. De stenen komen van allerlei plekken: Spanje, India, noem maar op. Het begon allemaal met een armband die een bijzondere steen bevatte. Sindsdien is haar verzameling flink gegroeid. *Sibel* houdt er ook van om markten af te struinen op zoek naar nieuwe schatten.

Voor haar is het onderhouden en verzorgen van de stenen belangrijk. Hoewel ze de stenen niet specifiek voor gezondheidsproblemen gebruikt, kunnen ze voor sommige mensen wel een positieve invloed hebben. Voor *Sibel* gaat het vooral om het creëren van een fijne sfeer in haar huis. Ze vindt het belangrijk om een ruimte met aandacht in te richten en mooi te maken. Zo heeft ze bijvoorbeeld een potje aarde staan, afkomstig van het graf van haar opa en oma, dat een bijzondere betekenis voor haar heeft. Ze houdt ervan om spulletjes op een mooie manier bij elkaar te zetten.

Stan & Ivo

Stan: We leerden elkaar kennen via DOOR, waar ik voor het eerst in een creatieve wereld stapte en nieuwe connecties maakte. Dit was waar ik voor het eerste in aanraking kwam met de waarde van kunst. “We hebben het kunstwerk hier in de wijk Noordendijk samen opgebouwd. Al sparrend met Ivo ontstond de vorm van het werk spontaan. Hij koos dubbelglas als materiaal, een verwijzing naar de flats in Noordendijk die uiteindelijk gesloopt werden omdat ze geen dubbelglas hadden. Het kunstwerk kreeg zo een symbolische betekenis als een tegengeluid. Voor mij hadden zowel de materialen als de inhoud van het werk een diepe waarde. Kunst maken is niet iets dat ik dagelijks doe, en dit project voelde voor mij als iets bijzonders.”

Hoewel het werk tijdelijk in Noordendijk stond, gaf de gemeente Ouddorp aan het uiteindelijk te willen exposeren tijdens een jaarlijks kunstfestival. Het kunstwerk kreeg daarmee een herbestemming. “Het voelde als een mooi toeval, omdat mijn *roots* in Ouddorp liggen, en ik daar altijd al wilde exposeren.”

↑ Donnie met het schilderij van haar dochter Imana.

Donnie

Voor mij is dit schilderij van mijn dochter Imana ontzettend waardevol. Het portret, met daarboven de woorden *Sweet Seventeen*, is een blijvende herinnering aan zowel haar als haar vader, Ronald, mijn wijlen man. Hij maakte het schilderij toen Imana nog jong was, maar kon het niet afmaken voordat hij in 2008 overleed aan lymfeklierkanker. Dat gebeurde op een bijzonder moment: twee dagen na de zeventiende verjaardag van onze dochter, precies om 16.16 uur. Deze data hebben voor mij een bijna symbolische betekenis gekregen. Imana werd geboren op 16 mei, ze werd zeventien op 16 mei 2008, en Ronald overleed op 18 mei. Voor mij staan deze getallen voor geestdrift (16), het navolgen (17) en het werken aan het bedorvene (18) zoals beschreven in de I Tjing.

Het onafgemaakte schilderij bleef achter, maar voor mij voelde het belangrijk om het zelf af te maken. Ik heb wat roze tinten toegevoegd en een ijsvogeltje erop gespeld, als knipoog naar de kolibrie-tatoeage van mijn dochter. Dit voelde als een manier om onze verbondenheid, ondanks alles, levend te houden. Het portret is een troost voor mij, zeker nu Imana al jaren in Engeland woont. Wanneer ik ernaar kijk, voel ik onze geschiedenis en de liefde die we altijd zullen delen. Mocht er ooit iets gebeuren, dan weet ik zeker dat dit schilderij het eerste is dat ik zou redden. Ook voor mijn dochter.

Esbertha

Esbertha is één van de onontdekte talenten in de wijk. Ze komt al twee jaar bij Wijkpunt de Eendracht, maar het is pas sinds een jaar dat haar vele creatieve talenten echt zichtbaar zijn. Een van haar grootste krachten is het samen tekenen met kinderen. Ze is namelijk een ontzettend lieve juf. *Esbertha* komt oorspronkelijk uit Curaçao en heeft een grote liefde voor mooie spullen. Haar woonkamer heeft ze dan ook met veel zorg en smaak ingericht. "Jaren geleden heb ik deze twee Egyptische vazen gekregen van mijn overleden moeder," vertelt ze.

↓ *Esbertha* met haar Egyptische vazen en haar tekening.

↑ Ton voor één van zijn abstracte werken.

Ton

Ton is kunstenaar, maar jarenlang had hij nauwelijks exposities. Toch was hij in die tijd zeker productief; zijn huis is op zichzelf al een kunstwerk. “Maar dit jaar had ik ineens vier exposities achter elkaar,” vertelt hij. “Hoe dat zo is gekomen... tja...” Momenteel exposeert hij in het Sliedrechts Museum, in zijn eigen geboortedorp Sliedrecht. Het is voor hem een aangename verrassing, deze hernieuwde kennismaking met de lokale kunstscene. “Mijn abstracte werk werd daar in het verleden niet altijd gewaardeerd. Dit is veranderd. Dat is bijzonder, want abstractie is niet altijd makkelijk te begrijpen. Vaak houden mensen toch meer van iets herkenbaars, zoals een realistisch geschilderde koe. Maar de exposities van het afgelopen jaar hebben me laten zien dat mijn schilderijen echt goed ontvangen worden door het publiek. Dat geeft een fijn gevoel.” *Ton* houdt ervan zijn werk op verschillende plekken te tonen. “Het hoeft echt niet altijd in een chique museum. Ook in een buurthuis hangen mijn schilderijen mooi. Dat doet me net zo goed.”

Voor het project *Museum in de Wijk* hebben het Dordrechts Museum, Buurtwerk en het SOC hun ambities en krachten samengebracht om een betekenisvolle impact te maken in de wijk. Buurtwerk heeft als belangrijke opdracht de sociale cohesie in de wijk te vergroten, terwijl het Dordrechts Museum en het SOC zich richten op het toegankelijk maken van kunst en cultuur voor een breder publiek. Deze samenwerking heeft geleid tot een project waarin kunst en sociale betrokkenheid hand in hand gaan.

De kracht van dit project ligt in de gezamenlijke inzet van de deelnemende wijkbewoners en partners. De wijkbewoners hebben hun verhalen, ervaringen en perspectieven gedeeld. Dit heeft het project niet alleen mogelijk gemaakt, maar ook waarde en betekenis gegeven. Dankzij hun openheid, gastvrijheid en bereidheid om deel te nemen, is *Museum in de Wijk* een bijzondere ervaring geworden.

DORDRECHTS
MUSEUM

Met dank aan:

Wijkbewoners in de Noordflank,
Dordrecht Museum, Wijkpunt de
Eendracht, Buurtwerk, SOC,
Robbert de Groot, Steve Peeters,
Isabel Bruijnzeels

Idee en initiatief:

SOC en Dordrechts Museum

Teksten:

Isabel Bruijnzeels

Grafisch ontwerp:

Robbert de Groot

Fotografie:

Steve Peeters

Druk:

Drukkerij RAD

© 2025, SOC

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden gebruikt of gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming van SOC, het Dordrechts Museum, Buurtwerk en de wijkbewoners.

MUSEUM IN DE WIJK

NOORDFLANK

Dordrecht